

etie. Intusschen
sed, die natuur-
heeft, dan dat
een macht van
geval zijn staat

en zou hier nog
cheidingen tus-
gesteld, en het
aakt door zijn
omdat in heel
s herhaaldelijk
ok het recht als
Men krijgt dus
macht over ons
lijke autonomie.
narij ook nog
K. S.

RIE
ding.

loten had den
reeds min of
kerts de Wit,
de man die
zorden afgezet
alen dominee
nden, kon De
an Ds Cremer,
e uit het Pro-
de gelegenheid
richt te doen,
tje tot veront-
r haar nederig
ade te willen
konde gehoor
raad voor den
en geplaagde
de hem. Over
Daar voegde
de broeders te
or het drietal
oen nog niet
h destijds een
dierbare vrien-
Doede van
landedelman
stad en lande",
voeten zijn
Van de Smilde
ederom vrien-
Zwolle, terwijl
elling van de
le dan de een-
Luther naar
zal deze reis
rum had hem
op, brandende
en huizen der
in de steden.
chap en teedere
es Ridderink-
wone op
te was geboren
g de Dijk ge-
ooten liberalen
tregelen tegen
ag de reizigers
oor het eerst;
ten huize van
en uit Zwolle's
n Heere mocht
evankelijken
gevangen gezet,
n Heere werd
le beide reiz-
aldaar werden
n vriendelijk
den predikant
het gerucht uit
de hamer ging
tijd door ver-
en een vijandige
en en geringen
tem zoo krach-
ten zoo groote
n. Het was stel-
kerks pastorie,
an Nijeveld van
vrome vrouw
n, waarbij zoo
veel besproken
enbach bracht
meerderd met
st naar Klijn,
vromen; daar-
et dezen goed
en aan wien hij
en betekeniss-
ou hij Schröter

te IJsselstein, toen nog de vriend en verdediger van Kohlbrugge, gaarne hebben ontmoet, opdat zij beiden hadden kunnen vertellen van de groote verandering die in hen was gewrocht sinds zij elkander voor ruim vijf jaar te Dongen in Brabant hadden gesproken. Echter de tijd ontbrak, want De Cock wilde Scholte ontmoeten van aangezicht tot aangezicht. Scholte behoorde ook tot degenen, die de „Schaapskool“ met groote instemming hadden gelezen; hij had zich daarop per brief gewend tot De Cock. Over Gorcum reisden zij verder naar het eerste doel, Scholte, om dan gesterkt door te reizen naar Den Haag. Ook in Gorcum woonden eenige weinigen, die de gereformeerde waarheid liefhadden, dies wilden ze niet zonder dezen te hebben ontmoet hun weg voortzetten; Hasselman werd hier bezocht. Deze zal zich later in den strijd scharen aan de zijde van de reformatoren: hij naast Scholte.

Was Callenbach na Utrecht teruggekeerd, zijn plaats werd nu ingenomen door Kohlbrugge en zoo kwamen zij in den heerlijken lentetijd vóór Hemelvaartsdag te Gendern aan en bleven er tot na den Zondag. Nauwer werden de banden gelegd. Moge de Frankische geest van de Brabantse boeren en arbeiders al verschillen van dien der Groninger boeren en kleine luyden, De Cock werd toch verblijd en gesterkt door wat hij hoorde van en zag in Scholte's gemeente, in het land van Heusden en Altena, waar leven was gekomen en honger zich openbaarde; waar een Moorrees predikte, een van Rhee zou worden beroepen te Veen en weldra als vierde Gezelle Meerburg, die de plaats van Van Rhee, op zoo oneervolle wijze opengevallen, onder de mannen der reformatie waardiger zou bezetten.

De nuances tusschen De Cock en Scholte, straks door een der hoogste plaatsbekleeders des lands in een schrijven aan een niet minder invloedrijk persoon, ik bedoel door den minister van eeredienst baron Pallandt van Keppel, aan den minister van Justitie, den befaamden Van Maanen, „een paar ellendelingen“ genoemd, traden nog niet op den voorgrond. De vereeniging werd nu nog schier alleen gevoeld.

De Cock en De Wit reisden verder over Rotterdam naar Den Haag! Eerst later zal De Cock zich langer ophouden in Rotte's koopstad; nu dringt de tijd door te reizen naar de residentie. Kleine zielen hebben zich er over vermaakt, nijdigers er over gemeesmuild, onvoorzichtigen zich er aan gewaagd, mede te deelen, dat in Den Haag de aanzienlijke vrienden: de „Graaf“, Van der Kemp, Capadose en misschien nog wel anderen een weinig verlegen waren met deze beide boersche heeren, den dominee en den catechiseermeester, en dat zij zich hebben verontschuldigd hen niet te kunnen logeeren. Maar hebben deze criticasters dan niet begrepen, dat zij door deze gewaagde veronderstelling niet De Cock hebben kunnen „kleinereen“, doch veeleer spatlen hebben geworpen op 'kleed dier aanzienlijken. De onvoorzichtige roetwerpers zouden door zulk beweren eer 't karakter dier edelen hebben kunnen schaden dan den naam der helden, die zich waagden aan het waagstuk: hun zaak, neen, die van „den waarachtigen dienst van God“ te bepleiten bij den koning en diens dienaren. Een brief door Capadose aan Da Costa geschreven in verband met dit bezoek meldt den aangename indruk door De Cock op Capadose gemaakt. Zij dan: De Cock en De Wit logeerden bij meer eenvoudigen, doch hen gewezen door hun aanzienlijke medestanders.

Ter audiëntie ontvangen, merkte de koning wel, dat hij deze dienstknechten van koning Jezus niet uit 't veld konde slaan, toen hij ze elk afzonderlijk in audiëntie ontving. Het werd hen in die ure gegeven te spreken met vrijmoedigheid! Vrijmoedig gaf De Cock als zijn meening te kennen, toen de koning hem naar den minister van eeredienst verwees, dat deze de zaak van de verdediging der gereformeerde waarheid wel niet genegen zoude zijn. De koning zal uit dit antwoord wel vernomen hebben dat deze eenvoudige man geen onnoozel mensch was en des konings geweten zal wel ingestemd hebben met De Cocks vermoeden. Was de Sire er onkundig van dat juist voor een paar dagen afwijzend was beschikt op een request van den kerkeraad waarin hij getuigde tegen het laatst gevallen onbeschaamd verzuwaard vonnis van het Provinciaal Bestuur?

Over Amsterdam, alwaar De Cock nog vrienden en medestanders bezocht, haastte hij zich naar Groningen om bijtijds voor de commissie te kunnen verschijnen, die hem ter verantwoording riep over zijn uitgave en aanprijzing van Kloks geschrift over de Evangelische Gezangen.

Voor de commissie uit het Provinciaal kerkbestuur verschenen, ried men hem eens het boekje te lezen van een zekere Maria Hoogendorp, ten gunste der evangelische gezangen geschreven. De Cock, gewillig goeden raad te volgen, kocht en las dit geschriftje, doch werd niet overtuigd en in plaats van zijn leedwezen te betuigen, vroeg hij dat men hem van ongelijk zou overtuigen op grond van de Heilige Schrift. Het einde van de procedure was dat De Cock werd afgezet op grond van vele overwegingen, alle nadrukkelijk genoemd. Zoo volgde dan dit Bestuur, dat zeer veel blaam treft, den raad van Laurman van

Oosterlittens en De Cock werd „Ter kerke uitgebond“. Het doet een weinig vreemd aan, dat dit kerkbestuur De Cock niet verwees naar een geschriftje in Maart van ditzelfde jaar verschenen bij C. L. Meyer, geschreven door den bekeerden Jood H. C. Wolff onder den titel: „Gegronde bewezen onkundigheden, tegengesproken tegen Jacobus Klok en H. de Cock; vergezeld van eene ontboezeming van de waarde onzer evangelische gezangen; benevens de bron aangewezen, waar het kwaad in opgesloten is, dat sommige menschen tot het separatisme overgaan“. Aan dit geschriftje was reeds in Januari een ander voorafgegaan van denzelfden schrijver bij A. Hazelhoff, onder den titel: „Iets over den geest des tijds, of waarom die verdeeldheden in de gereformeerde kerk? op een dertigjarige ondervinding gegrond, door jaarlijksche reizen van H. C. Wolff, geboren Israëliet en sedert 1806 lid der Hervormde Gemeente te Groningen, onderzoekt alle dingen en behoudt het goede. Paulus.“ Deze bekeerde Jood, een cachetschrijver, vertelt dat hem door zijn waardigen vriend Ds V. in de stad U. geraden was de Da Costianen niet in de hand maar uit de hand te werken.

G. KEIZER.
(Wordt vervolgd.)

PERSSCHOUW

Lectoraat te Kampen.

Mijn losse opmerking over het lectoraat te Kampen heeft enkele pennen in beweging gebracht. Alle betuigen instemming; althans, zoover ik nagegaan heb; slechts „Goudsche Kb.“, Ds Kalkman, verschilt van meening. We lezen:

Het geschil gaat hier niet over de wenschelijkheid van een lector, maar over de vraag, of men zich te Kampen niet eenigszins behelpen moet om niet al te zware lasten op ons volk te leggen.

Pardon, hierover loopt het verschil niet. Behelpen wij men zich in Kampen graag, als 't moet. 't Is er trouwens nog nooit anders dan behelpen geweest (bibliotheek, leercorps). Maar de kwestie is: is een vermindering van het aantal onderwijskrachten te verantwoorden, indien het onderwijs er schade door lijdt? Indien de wetenschappelijke behoefte zelf al jarenlang meebrengt, dat men, instee van naar vermindering, staat naar vermeerdering?

Ds Kalkman spreekt dan over de crisis, etc. Er moet overal bezuinigd worden. En daarna:

Zoo hebben dan ook de curatoren der Theol. School gedaan. Zij hebben eerst naar vermogen bezuinigd om daarna pas ons volk voor te leggen, wat noodig is. Zoo heeft ook de Vrije Universiteit gedaan. Zoo doet elke kerkeraad tegenover de gemeente. Wanneer men dit niet deed, zou men het beste deel van ons volk van zich vervreemden en stranden op dezelfde klip waarop eens Rehabeam gestrand is. Daarom is voor hen een woord, dat er geld genoeg is, zeer pijnlijk. Ongetwijfeld heeft Prof. Schilder het zoo niet bedoeld. Waarschijnlijk heeft hij het oog gehad op een andere groep van ons volk, dat wel geeft, maar nog niet aan het offeren is toegekomen.

Ik ben het er niet mee eens. Om te beginnen: de verhoudingen zijn onevenredig. De Vrije Universiteit beschikt voor dezelfde colleges (ik ga niet verder dan het candidaatsexamen) over meer personeel, dan Kampen heeft gehad, of heeft. Ik misgun dit haar niet; ik heb er echter wel bezwaar tegen, als men dan Kampen afneemt, wat het had. En wat Rehabeam betreft: 't is mij niet duidelijk. Slechts zooveel is mij duidelijk, dat men op deze wijze elk woord pijnlijk kan maken. Men kan een woord, dat algemeen gesproken heeft, dan wel op een deel van het geheel gaan toepassen, maar dat ligt dan niet voor mijn rekening. Ik heb het al gezegd, dat ik geloof, dat wel degelijk met vreugde het noodige zou bijeengebracht zijn. Dat was geen pijn doen, dat was een warme erkenning van de trouw van het gereformeerde volk. Alleen — het moet de dingen weten. Ik heb het dus niet zoo bedoeld, als ik het zei. Niet, zooals Ds K. het ervan maakt.

Het slot loopt hierop uit:

Zij het voor den hoogleeraar, die na 1935 te Kampen met lectorenarbeid bezwaard wordt, dan een troost, dat hij daarin meedraagt aan een last, die op heel ons volk drukt.

Het spijt me, maar dit bewijst, dat Ds K. niet verstaan heeft, waarover het loopt. Er is te Kampen geen enkele hoogleeraar, die thans moet doen, wat kort voor dezen een lector deed. In dit opzicht treedt na 1935 niet iets nieuws in. Maar als de lector was gebleven — dan kon een bepaald vak worden gedoceerd door iemand, die zijn leven aan de studie van dat vak had kunnen geven, en dan kon de hoogleeraar, die nu een theologisch vak erbij gekregen heeft, omdat de lector ontbrak, die anders voor een evenredige en wetenschappelijk wenschelijke arbeidsverdeling was aan te spreken geweest, zich beperken tot wat eerst zijn taak was. Hij doet — ik meen dit wel te mogen toevertrouwen aan de pers — ook

't meerdere werk met vreugde. Hij heeft zelfs zulke opwekkingen tot zelfvertrouwen niet nodig. Maar hij vindt het jammer, dat zonder slag of stoot tot 'n vermindering van werkkrachten is besloten, zonder dat er een vinger uitgestoken is; een maatregel genomen is, die Kampen wetenschappelijke schade toebrengt. Hij vindt het ook een beetje jammer, dat Ds Kalkman aan onverstandige lezers onbedoeld den indruk geeft: die hoogleeraar, die lectoren-werk doet, vindt dat zeker een lastig of minder prettig werk voor hem zelf. De zaak staat heel anders. Als een hoogleeraar lectorenwerk doet, dan doet de man, die in het vak minder knap is, het werk van den ander, die in dat vak zijn meerdere is. Het is makkelijk in te zien, dat een klassieke taal BETER kan gedoceerd worden door wie daarin gepromoveerd is (lector), dan door wie er niet meer aan gedaan heeft, dan een gymnasiast. Men moet de kwestie zuiver stellen: er valt geen enkele hoogleeraar te troosten omdat hij werk beneden „zijn stand“ (och arme) te doen krijgt. Maar het Geref. volk moet getroost worden hierover, dat voor een klein beetje geld een vak door een deskundige kon worden gedoceerd, terwijl het nu gegeven wordt door iemand, die, hoe deskundig ook, toch van dat bepaalde vak geen specialstudie gemaakt heeft.

Tenslotte, hoezeer Kampen langzamerhand achteruit gebracht is in het aantal der leerkrachten, toont Ds J. D. Boerkoel („Watergr. Kb.“):

Ons trof in het bijzonder de opheffing van het Lectoraat. Vroeger waren er twee, ik meen zelfs eens drie lectoren, die in het eerste, nog niet theologische jaar de literaire vakken onderwezen. Na de benoeming van Dr A. Noordzij tot hoogleeraar in Utrecht, bleef Dr Esser over, en nu gaat deze op zijn 70-jarigen leeftijd ook heen. Daardoor zullen de Professoren vakken moeten onderwijzen, die een voorbereidend karakter dragen, en eigenlijk een voortzetting en uitbreiding zijn van het gymnasium onderricht, vakken dus, die aan een Hoogeschool in elk geval gegeven moesten worden door in die vakken gegradueerden. De V.U. verkeert in dit opzicht in beter conditie; daar worden dergelijke colleges gegeven door hoogleeraren van andere faculteiten.

De psalmen-Jood.

In de N.R.C. schrijft Siegfried van Praag een recensie over een boek, getiteld:

Schalom Asch. Der Trost des Volkes. (Bibliothek Zeitgenössischer Werke. Zürich 1934.)

In de recensie treft deze passus:

Schalom Asch, die aan een zekere persoonlijke slimmheid, de navetel van den echten onbekommerden Oost-Jood paart, voelde, dat dit boek heel gewichtig was. Aan het eind bedankt hij: „Den schepper der wereld, dat Hij hem waardig bevonden heeft, dit boek te beëindigen, waarin het leven van den psalm-Jood beschreven wordt, ter eere Gods en tot troost van de ter neer gedrukte menschheid“.

Wat die psalm-Jood is? Men leze:

In Jechiel, den psalmen-Jood, heeft ons Asch een genie geschilderd, dat de moderne letterkunde wat veronachtzaamd heeft en dat men meer in oude hagiographieën tegenkomt: het genie van het medelijden. Soms deed mij die Jechiel denken aan een eenvoudigen en in donkerder gewesten levenden Franciscus van Assisi in Joodsche gedaante. Jechiel was geen vriend van zichzelf. Hij schaamde er zich voor, dat hij niet geleerder was en geen begrip had voor de „pilpoel“, het talmoudisch dispuut. Hij was bang, dat hij een zonde deed door de studie van de leer te veronachtzamen, maar hij kon toch zijn arme zieke moeder niet met zware pakken naar de markten en de boeren laten sjouwen en daarom deed hij haar werk. Toch wilde hij God niet onwelgevallig zijn door een onwetende, een „aam-ha-arets“ te blijven en des avonds las hij samen met de eenvoudigen, de arbeiders en voertui, in een hoek van het leerhuis psalmen. Zijn vroegere studiegenooten, nu jonge talmoudisten, bespotten hem hierom. Maar in Davids psalmen vond hij vroomheid, liefde en waarheid en de woorden der psalmen werden voor hem de gidsen op zijn weg. Als hij later groot geworden is en een groote onder de armen, een leeraar der eenvoudigen, dan put hij ook zijn wonderlijke gave om menschen te troosten en kracht zelfs gezondheid te geven uit die psalmen. Een waar profeet wil geen profeet zijn. Hij is er te nederig voor. Zoo wil de volwassen en in leed en medelijken gerijpte Jechiel ook geen leeraar en wonderdoener der eenvoudige dorpsjoden zijn. Maar hij moet het, God, die zich aan hem openbaart in zijn roeping en de anderen, die God in hem herkennen, willen dat zoo. En Jechiel volbrengt wonderen, wonderen van menschenliefde. Dit kan hij doen op de wegen van zijn bovennormalen aanleg om de klachten der ziel te vernemen en te weten hoe ze te stillen. Geleerd gezegd: een sympathetisch genie. Het wonderbaarlijke verklaart Asch niet rationalistisch, noch als pure magie. Hier werken zielsverbindingen tusschen den mensch en zijn Godheid en tusschen mensch en mensch.

Iets van de kleurige epiek, welke de Oost-Joodsche letterkunde der negentiende eeuw kenmerkte, is in dit boek teruggekomen. Men ziet er het leven van de markten en van de Poolse dorpen en straatwegen. Allerlei markante Poolse en Joodsche volkskoppen kijken ons aan. We zijn op bezoek bij een ouderwetschen en zonderlingen Poolischen graaf, heer en meester over zijn onderdanen, die om zich te amuseeren af en toe een buldog op ze afhaist en diezelfde onderdanen toch graag tot goede burgers in Voltairiaanschen zin wil opvoeden. Dorpsidioten, wellustige verschoppelingen, Poolse popen en chassidische rabbijnen, heel een wereld van menschen, die vooral hen,